

koningin benoemd. Daags daarna, 29 augustus (de algemene mobilisatie was juist afgekondigd), richtte de generaal een brief tot minister Dijkhoorn (twee dagen later herhaald¹) waarin hij op de afkondiging van de staat van beleg aandrong. Hij gaf er vier argumenten voor: men moest bij verwaarloosde vestingwerken en kazematten schootsveld-belemmeringen kunnen opruimen, men moest nieuwe gevechtsofstellingen kunnen maken en men moest bij personen 'welke (de) neutraliteit in gevaar brengen', huiszoeking kunnen doen; joeg dat derde argument Justitie al de stuipen op het lijf, het vierde wakte ook bij de overige ministers sterke en begrijpelijke weerstanden: de generaal wilde namelijk niet meer of minder dan de gehele pers aan censuur onderwerpen, de desbetreffende verordening lag, schreef hij, reeds klaar.²

Al zijn voorstellen werden door de ministerraad verworpen; het leek de raad voldoende dat het land uitsluitend in staat van oorlog verklaard werd. Zulks geschiedde 'voor het gehele grondgebied des Rijks' bij koninklijk besluit van 1 september '39 en deze buitengewone rechtstoestand werd vijf dagen later bij de wet voor onbepaalde tijd verlengd³ - dat alles evenwel met die wezenlijke beperking dat het militair gezag van de vele in de Oorlogswet vastgelegde bevoegdheden slechts die gebruiken zou welke 'het ter verdediging inrichten of verder inrichten van gevechtsofstellingen en hindernissen' ten goede zou komen.⁴ Dat waren de bevoegdheid om aan alle overheidsorganen inlichtingen te vragen (artikel 9 van de Oorlogswet-1899), de bevoegdheid om 'alles te doen wegruimen wat aan de behoorlijke verdediging in de weg staat' (art. 15), de bevoegdheid om wegen, terreinen, gebouwen enz., aan wie ook toebehorend, 'in gebruik te nemen wanneer dit voor de uitoefening van de militaire dienst noodzakelijk is' (art. 16) en de bevoegdheid om bij verordening 'veranderingen in terreinen, als die voor de defensie schadelijk zouden zijn, te verhinderen' (art. 17 bis).

Het was dus een nogal uitgehold militair gezag dat, met instemming van de koningin,⁵ aan generaal Reynders aangeboden werd. Hij had het kunnen weigeren. Dat leek hem, nu de nood aan de man gekomen was, niet raadzaam; de mobilisatie en concentratie der troepen vergde trouwens op dat moment zijn volle aandacht. Wel was hij teleurgesteld⁶ en ook enigszins

¹ Generale staf: 'Beknopt overzicht van de gang van zaken, leidende tot het in staat van beleg verklaren van het gehele land', a.v., dl. I b, p. 13. ² Brief, 29 aug. 1939, van de opperbevelhebber van land- en zeemacht aan de min. van defensie (Sectie krijgsgeschiedenis, archieven, groep III-1, pak C). ³ *Eng.*, dl. I b, p. 23. ⁴ Brief, 1 sept. 1939, van de opperbevelhebber van land- en zeemacht aan zijn ondercommandanten (a.v., p. 12). ⁵ Getuige J. D. Schepers, a.v., dl. I c, p. 360. ⁶ Getuige I. H. Reynders, a.v., p. 8.